

Bespreking van het Bijbelboek Daniël

door J.G. Fijnvandraat

De 12 hoofdstukken vers voor vers verklaard

Daniël Hoofdstuk 10

DANIËL 10 – EEN BLIK IN DE HOGERE WERELD

Dit hoofdstuk is o.a hierom zo merkwaardig dat het ons een blik gunt in de ‘hogere’ wereld. We leren er uit dat er vertraging in de verhoging van onze gebeden kan optreden door dat wat zich in de geestelijke wereld afspeelt. Terecht is wel opgemerkt dat er meer is (en zich meer afspeelt) tussen hemel en aarde dan wij ons (kunnen) voorstellen.

10:1

In het derde jaar van Kores, de koning der Perzen, werd aan Daniël, die Belsazar genoemd werd, een woord geopenbaard; dat woord was waarheid en sprak van grote nood. En hij gaf acht op dat woord en had aandacht voor het gezicht.

Net als bij de vorige profetie is ook nu het tijdstip van belang waarop Daniël het woord des Heren verneemt. In het eerste jaar van Kores kregen de Joden verlof om terug te keren naar Jeruzalem om de tempel van de Here te herbouwen.

We weten niet hoe lang de voorbereidingen voor de reis en de reis zelf geduurd hebben, maar we mogen stellig aannemen dat de Joden bij het begin van het derde jaar van Kores weer in Jeruzalem en Judea woonden en dat ze bezig waren met de herbouw van de tempel, want daarmee zijn ze gestart in het tweede jaar na hun aankomst (Ezra 2:8). Dit is zeker het geval geweest als de zevende maand, waarover Ezra 3:1 spreekt zonder verder het jaar te vermelden, de zevende maand van het eerste jaar van Kores is geweest (vgl. Ezra 1:1). Het kan echter ook de zevende maand van het eerste jaar van aankomst zijn (vgl. Ezra 3:8). In ieder geval was er weer een kern van volksbestaan in het land toen Daniël de profetie kreeg waarover hst. 11 handelt.

Deze profetie gaat over de belangrijkste twee delen waarin het Grieks-Macedonische rijk uiteenvallen is, te weten Syrië en Egypte.

De vorsten van deze rijken worden door Daniël respectievelijk aangeduid als ‘de koning van het noorden’ en ‘de koning van het zuiden’. Nu bevond Daniël zich blijkens vs.4 aan de Tigris toen God hem dit woord openbaarde. Van daaruit gezien ligt Syrië in het zuiden en niet in het noorden. Wil Daniël Syrië in het noorden en Egypte in het zuiden zien, dan moet hij zich in gedachten verplaatst hebben naar Palestina; dan gaat deze aanduiding van de beide koningen op. Hier hebben we een aanwijzing dat de profetie, hoewel ze het meest spreekt over de vorsten van de voornoemde rijken, uiteindelijk betrekking heeft op het land Kanaän en het joodse volk dat zich daar weer gevestigd heeft.

Wanneer we dit vers vergelijken met hst.9:1, valt het op dat er niet meer sprake is van Darius, maar van Kores. Dat is in overeenstemming met de profetische beschrijvingen van het Medisch-Perzische rijk in hst.7 en 8.

In hst.7 wordt dit rijk voorgesteld als een beer, die zich op één zijde opricht; dus eerst ging de ene zijde omhoog en daarna de andere. In hst.8 wordt dit verschijnsel nog duidelijker voorzeggd, zoals we al zagen. Daar wordt het Medisch-Perzische rijk voorgesteld door een ram met twee horens, waarvan de ene hoger was dan de andere. De Perzen hebben dus de opperheerschappij in het rijk verworven. Dat was al wel het geval toen Darius aan de macht was, maar in hem zien we nog iets van de Medische macht schitteren. Dat is nu echter voorbij. We horen nu enkel van Kores, de koning der Perzen, en van zijn opvolgers.

Hier in vs. 1 lezen we dat aan Daniël een woord geopenbaard werd. Vs.2 spreekt echter over ‘ik, Daniël’. Uit vs. 1 (zie de inleiding op dit gedeelte) zouden we de gedachte kunnen krijgen, dat een

ander vertelt hoe Daniël een visioen krijgt. Nu zou dat niet onmogelijk zijn, maar vs.2 sluit direct bij vs. 1 aan en gaat erop door met de woorden 'in die dagen'. En vs.2 spreekt duidelijk over Daniël zelf als de schrijver. We stuiten hier op het in de Bijbel bekende verschijnsel dat iemand over zichzelf in de derde persoon spreekt.

Daniël noemt de naam Belsazar, die men hem gegeven heeft naast zijn Hebreeuwse naam. Dat wijst erop dat hij zich nog in de positie van wijze aan het wereldse hof bevindt, waar men hem onder die naam kent. Hij voert die naam wel, maar erkent hem niet als zijn eigenlijke naam. Het is namelijk in vs.2 niet: 'Ik, Belsazar', maar: 'Ik Daniël'. Zo zullen we als christenen ons soms in deze wereld kwalificaties moeten laten welgevalen, die we niet als werkelijke kwalificaties erkennen.

De getrouwheid van het woord dat Daniël is geopenbaard, wordt extra beklemtoond en het belang ervan wordt benadrukt door de dubbele vermelding van Daniëls aandacht voor dat woord.

Het mag ons niet ontgaan dat de globale inhoud van de profetie wordt weergegeven met de woorden 'het sprak van grote nood'. Deze grote nood (of: 'grote strijd') kan op niets anders betrekking hebben dan op een grote nood die over de Joden in het land zal komen. Dit sluit aan bij de eerder gemaakte opmerking dat het doel van deze profetie niet is een stuk geschiedenis van Syrië en Egypte te voorzeggen, maar dat ze betrekking heeft op het joodse volk, dat in de eeuwen die de profetie beschrijft een speelbal van die beide rijken is.

Uiteraard komt de vraag op, waarom Daniël niet met Jozua en Zerubbabel mee teruggegaan is naar het land der vaders. Aan laksheid kan dat natuurlijk niet toegeschreven worden. Het kan zijn, dat hij zich te oud gevoeld heeft om nog een nieuw bestaan in Palestina te beginnen. Het feit dat hij zich, kennelijk met een reisgezelschap, aan de Tigris bevond (zie vs.4 en 7) geeft overigens aan dat hij nog wel 'mobiel' was. We mogen dan ook eerder aannemen dat hij zijn plaats aan het hof niet verlaten mocht om zich voorgoed in Kanaän te vestigen, of dat hij dat niet wilde omdat hij begreep dat het zijn roeping was om bij Kores voor het welzijn van zijn volk te pleiten. En dat met het oog op de tegenstand van de vijand (zie Ezra 4:1-5). Zeker kunnen we er met Van Leeuwen (p.230 en 233), Veldkamp (p.159) en anderen van op aan, dat Daniël aan het hof minstens zoveel voor zijn volk kon betekenen als zij die waren teruggekeerd.

Daar aan het hof leefde hij niet een gemakkelijk leventje, maar hield hij zich intensief bezig met de zaak van God en van Diens volk.

Het derde jaar van Kores: Hiermee is niet het derde jaar van Kores als Perzisch vorst bedoeld, maar het derde jaar van zijn regering als vorst over Babylon.

Belsazar: Zie deel I p.94.

Een woord geopenbaard: Met dit woord (of: 'zaak', St.Vert.) is niet een woord bedoeld dat Daniël vooraf ontving en dat aanleiding werd tot zijn gebed. We zouden dan van dat woord en dat gezicht niets weten. Nee, deze woorden zijn een inleiding en leggen nadruk op het belang van wat nu volgt. Daarbij wordt tot driemaal over een woord of een zaak in het enkelvoud gesproken. Dat geeft aan dat het in het vervolg om een samenhangend geheel van mededelingen gaat (G.H.Lang, p.141).

Hoe interessant de mededelingen over de strijd van geestelijke machten ook zijn en hoe leerrijk de beschrijving van Daniëls ervaring voor hij de profetie verneemt, de zaak waar het om gaat is Gods Woord over de toekomst. Alleen het profetisch woord is een licht op ons pad, niet de onthulling van bijzonderheden in de engelenwereld of persoonlijke belevenissen.

10:2, 3

In die dagen bracht ik, Daniël, drie volle weken door met rouw bedrijven; smakelijke spijs at ik niet, vlees noch wijn kwamen in mijn mond en ik zalfde mij in het geheel niet, tot er drie volle weken verlopen waren.

De profeet vermeldt de omstandigheden waarin hij zich bevond toen God hem dit bijzondere woord openbaarde. De inhoud van de profetie stemt overeen met de gemoedsgesteldheid van Daniël, en omgekeerd.

Daniël vertelt dat hij drie volle weken rouw bedreef en zich van smakelijke spijzen, wijn, enz. onthield. Er moet natuurlijk een reden zijn waarom hij zich zo gedroeg en dat nota bene terwijl het

volk teruggekeerd was naar het land Kanaän en er dus eerder reden tot blijdschap zou zijn. We kunnen hierbij niet denken aan een formele, gebruikelijke vastentijd zoals in Zach.8:19 en 7:3,5 genoemd wordt. De Joden tijdens de Babylonische ballingschap onderhielden vastendagen op de 4e, 5e, 7e en 10e maand van het jaar. Deze dagen hielden verband met de gebeurtenissen die in Jeruzalem hadden plaatsgevonden vanaf het moment dat de Babyloniërs voor de eerste maal tegen de stad opgetrokken waren. In Dan.10 is echter sprake van een vasten in de eerste maand. Bovendien gaat het hier niet om een totaal vasten gedurende één dag, maar om een gedeeltelijk vasten gedurende drie weken.

Rekenen we van de 24e van de maand (zie vs.4) drie weken terug dan komen we bij het begin van de eerste maand uit. Daniël is dus spoedig na het begin van het nieuwe jaar gaan vasten. Hij heeft dat gedaan tijdens het Pascha, dat sprak van de glorieuze uittocht uit Egypte, en tijdens het feest van de ongezuurde broden, dat sprak van volkomen heiliging en toewijding aan God (zie Ex.12). Deze eerste maand van het nieuwe jaar (Nisan, vroeger Abib geheten) was dus zeker wel een maand om de zaak van het volk bij God te bepleiten. En dat zal ongetwijfeld verband gehouden hebben met de toestand waarin het volk zich innerlijk en uiterlijk bevond. Daniël kan terneergeslagen geweest zijn omdat slechts zo weinigen zich hadden opgemaakt om terug te keren naar Jeruzalem. Ook kan hem het bericht bereikt hebben van de tegenstand van de landsbevolking bij de herbouw van de tempel, of ook de mare dat het volk dreigde het erbij te laten zitten. Trouwens als de oudere Joden bij het zien van de herbouw van de fundamenten van de tempel reden hadden om te wenen (Ezra 3:12), had Daniël dan geen reden om bedrukt te zijn, uit heimwee naar wat geweest was en uit zorg voor wat komen zou? De terugkeer uit de ballingschap was enerzijds een reden om blij om te zijn, maar anderzijds was het slechts 'een weinig verademing' (Ezra 9:8) en duurde de slavernij voort (Neh.9:36,37). Reden genoeg dus om bezorgd te zijn over het lot van het volk; de heilstijd was nog lang niet aangebroken! Daar kwam voor Daniël nog bij dat voorgaande profetieën hadden aangekondigd dat het volk nog een benarde toekomst tegemoet zou gaan (zie Dan.7, 8). Dat Daniël diep doordrongen is van de ernst van de situatie blijkt uit het feit, dat hij drie volle weken vast. En onder de last daarvan wendt hij zich in een nederige, ootmoedige geest tot God. Bij zulke verbrijzelden wil God wonen en hun zijn gedachten bekendmaken, hen wil Hij sterken en bemoedigen (Ps.34:19; 51:19; Jes.57:15; 66:2).

Wat een beschamend voorbeeld geeft Daniël hier. We mogen ons wel afvragen of ons de toestand van Gods volk, waarmee de eer van God zo nauw verbonden is, net zo ter harte gaat als Daniël de toestand van het joodse volk (vgl. ook 2Kor.11:28 waar Paulus spreekt over zijn zorg wat de gemeenten betreft). Of zijn we alleen bezig met ons eigen wel en wee, ook al is dat dan ons geestelijk wel en wee? En willen ook wij ons, net als Daniël, koste wat het kost door studie van het Woord des Heren inzicht verschaffen?

Wat een voorbeeld ook van gebedsvolharding:

Niet maar enkele minuten, maar onophoudelijk. Zijn mond werd niet moede van spreken, en zijn handen niet moede van kloppen aan de hemeldeur. Drie weken lang, Een en twintig dagen aan- een! (Veldkamp, p.160)

Hier proeven we in Daniël de Geest van Christus, van Wien Jesaja zeide: 'In al hun benauwdheid was Hij benauwd, en de Engel zijns aangezichts heeft ze behouden'. (Monsma, p.184)

Drie volle weken: Letterlijk staat hier 'weken van dagen'. In Dan.9 was sprake van weken of zevens waarbij - zoals we zagen -we de tijdseenheid moeten opsporen. De zin van de vermelding hier kan zijn om deze weken van die van het vorige hoofdstuk te onderscheiden, zoals Bultema (p.140) stelt, volgens anderen dient ze om aan te geven dat de tijdsduur tot op de dag nauwkeurig is aangegeven.

Rouwgebruiken: We hadden al eerder gelegenheid om op de diverse rouwgebruiken te wijzen (zie bij 9:3,4). Deze werden niet slechts bij het overlijden van iemand in acht genomen, maar waren ook uitingen van verootmoediging en leed om andere zaken.

Het zich onthouden van wijn heeft hier een heel andere achtergrond dan toen Daniël nog in opleiding was aan het hof van Nebukadnezar. Daar ging het erom zich niet te verontreinigen met wat aan afgoden gewijd was; hier heeft het te maken met een periode van vasten. Deze mededeling bevestigt

nog eens dat de Bijbel zich niet keert tegen het gebruik van wijn op zichzelf, wél tegen het misbruik ervan.

Zalving was onder de Joden heel gebruikelijk (zie 2Sam.12:20; Amos 6:6; Matth.6:17; Luk.7:46; vgl. Ps.23:5; 45:8).

Twee maatstaven: Er zijn twee maatstaven waarnaar we de toestand van Gods volk kunnen beoordelen. De ene vinden we in het verleden; die bestaat uit dat wat God aan zijn volk gedaan heeft, wat Hij ervan gemaakt heeft. De andere bestaat uit de heerlijke toekomst die het volk wacht als God al zijn plannen voltooid zal hebben. In hst.9 zien we Daniël bijzonder bezig met het verleden, met wat God aan het volk gedaan had. En hoe waren ze daarvan afgevallen! In hst. 10 richt hij zijn blik bijzonder naar de toekomst. Die toekomst is heerlijk, maar beantwoordt het volk aan wat het straks wezen zal? In de verste verte niet. Er zal daartoe nog heel wat moeten gebeuren. Israël zal nog heel wat moeten doormaken, en dat wordt beschreven in hst. 11 en 12.

Voor de Gemeente gaat deze gedachte precies zo op. Enerzijds is er het geweldige verleden toen de Gemeente in haar glorie straalde en iemand te Jeruzalem die niet echt bekeerd was, zich niet bij haar durfde voegen. Anderzijds wacht haar een geweldige toekomst als ze zal schitteren als de bruid van het Lam. Dit zijn twee spiegels, en of we nu in de een of in de ander kijken, we kunnen alleen maar beschaamd het hoofd buigen over de toestand zoals die nu is (vgl. J.N. Darby, CW V, p.182).

10:4

Op de vierentwintigste dag nu van de eerste maand, terwijl ik mij aan de oever van de grote rivier, dat is de Tigris, bevond...

Dit vers geeft de exacte datum aan waarop Daniël de profetie ontvangt: op 24-1-537/6 v.Chr., het derde jaar. De plaats wordt ook genoemd. Daniël bevindt zich aan de oever van de Tigris. Dat is de naam waaronder wij deze rivier kennen. De Hebreeuwse naam luidt *Hiddékel*. De Statenvertalers hebben deze naam gehandhaafd. Natuurlijk komt de vraag op welk verband er bestaat tussen de profetie en deze plaatsbepaling. We nemen niet aan dat Daniël zijn verblijfplaats zonder enige bedoeling noemt. Heeft hij deze rivier misschien opgezocht voor zijn rouwbeklag omdat ze herinneringen oproep aan de hof van Eden (Gen.2:14), die door de ontrouw van de mens teloorgegaan was? Een ontrouw, die bij Israël terug te vinden was, waardoor zij het land van melk en honing verspeeld hadden. Of herinnerde de snelstromende rivier (*Hiddékel* betekent 'de pijlsnelle') hem aan het voorbijvliegen van de tijd en versterkte haar aanblik bij hem het uitzien naar de toekomst? Beide gedachten zijn mogelijk. Daar kan bijkomen dat - in verband met reinigingen - men bij een rivier vaak een gebedsplaats had (zie Hand. 16:13) en dat de stroming van water gedachten aan verleden en toekomst kan doen opkomen (zie Ezech. 1:1 en Ps. 137:1). In elk geval bevindt Daniël zich op een plaats die als entourage voor de profetie zeer geschikt is! Let erop dat de profeet niet in een visioen naar de Tigris verplaatst wordt, maar dat hij bij de Tigris een visioen krijgt. In dat visioen zal de rivier, zoals we zullen zien, nog een rol spelen (Dan.12:5-7).

De vierentwintigste dag: Dit is de enige keer dat in het boek Daniël een dag genoemd wordt. Dit in tegenstelling tot de boeken Ezechiël, Haggai en Zacharia die vele dateringen tot op de dag nauwkeurig geven.

10:5, 6

...sloeg ik mijn ogen op, en zie, daar zag ik een man in linnen klederen gekleed en de lendenen omgord met goud van Ufaz; zijn lichaam was als turkoois, zijn gelaat schitterde gelijk de bliksem, zijn ogen waren als vurige fakkels, zijn armen en voeten glanzend van gepolijst koper, en het geluid van zijn woorden als het gedruis van een menigte.

In een gezicht (zie vs. 1) aanschouwt Daniël nu een man in linnen gekleed (vgl. 12:6). In Ezech. 9 en 10 wordt een visioen beschreven waarin Ezechiël zes mannen aanschouwt, waarbij van één van de zes met nadruk wordt gezegd dat hij met linnen bekleed is (Ezech.9:2,3,11; 10:2,6,7). Van de engelen die de zeven laatste plagen hebben, die eenmaal over deze aarde zullen worden uitgegoten, staat ook dat ze met linnen bekleed zijn (Openb.15:6). Dit is al een aanwijzing dat we ook hier in Dan. 10 met een engelenverschijning te doen hebben. Aan verheerlijkte heiligen (zie Openb.19:8) valt in deze gevallen niet te denken.

Linnen is wit (vgl. Openb.19:8,14). Dat ziet op de reinheid van de betreffende personen. Ook de gedachte aan dienst dringt zich op, want speciaal de priesters waren met linnen bekleed (zie Lev.6:10; 16:4; 1Sam.22:18; vgl. 1Sam.2:18; 2Sam.6:14 en Joh.19:23,40).

De nadere beschrijving in vs.6 toont grote overeenkomst met wat we in Openb.1:13-15 lezen.

De omgording met goud (dat spreekt van Goddelijke en koninklijke majesteit, denk aan de bekleeding van de tabernakel en de tempel met goud, vgl. Ps.45:10; 72:15; Jes.60:6; Matth.2:11) is daar evenals hier te vinden. Er is dit verschil dat in Openb.1 sprake is van omgording aan de borst (wat spreekt van waarachtigheid in wandel) en hier van omgording van de lendenen, wat duidt op de bereidheid tot wandel, tot dienst (vgl. Ex.12:11; 28:4; Lev.16:4; 2Kon.4:29; 9:1; Jer.13:1; Matth.3:4; 10:9; Hand.21:11).

Het lichaam van de engel wordt beschreven als turkoois. Dat getuigt van volmaakte hemelse heerlijkheid (Ezech.1:16; 10:9; 28:13; vgl. Ex.28:20; 39:13, alsook Hoogl.5:14, waar het NBG weer geeft: 'tarsistenen'). In Openb.1 missen we een dergelijke aanduiding. Daar vinden we daarentegen een aanduiding dat het hoofd en het haar wit als wol zijn, waarmee de waardigheid van Christus wordt aangegeven.

Staat in Openb.1 dat het gelaat van de Zoon des mensen was als de zon wanneer ze schijnt in haar kracht, hier wordt het gelaat van de engel beschreven als schitterend gelijk de bliksem (vgl. Matth. 24:27; 28:3; Ezech.1:13; Openb.4:5 en 8:5). Schoonheid van gedaante en onvergelykbare majesteit stralen van deze 'engel' af, waarbij zich de gedachte aan gericht voegt. Denk hierbij ook aan de schittering van het gelaat van Mozes nadat hij in de tegenwoordigheid van God geweest is.

Sprekt Openb.1:14 (vgl. 2:18; 19:12) over ogen als een vuurvlam, hier is sprake van ogen die schijnen als vurige fakkels (zie Ezech.1:13; Jes.62:1; Nahum 2:4; Zach.12:6) De beide uitdrukkingen dekken elkaar en spreken van een allesdoordringende en toetsende blik.

De voeten worden net als in Openb.1 gekenschetst als blinkend koper (vgl. Ezech.1:7). Dat spreekt van zuiverend oordeel (denk aan de koperen voorwerpen in de voorhof). De armen worden apart vermeld; in Openb.1 worden die niet, aangeduid. Net als daar echter wordt zijn stem als machtig beschreven. Johannes vergelijkt die stem met het geluid van vele wateren, Daniël spreekt over het gedruis van een menigte (vgl. Ez.1:24; Openb.1:10,15; 14:2,7,8,9; 16:1; 18:1; 19:1).

Deze man in linnen gekleed komen we aan het eind van dit visioen nog eens tegen (12:6,7). Daar wordt hij gezien als staande boven het water van de rivier. In Openb.10:1-7 vinden de voorstelling van een engel die zijn rechtersoet op de zee en zijn linker op de aarde zette. De beschrijving van deze engel geeft veel punten van overeenkomst met de man in linnen gekleed uit het boek Daniël alsmede met de beschrijving van de Zoon des mensen in Openb.1:13-16. Op de vraag hoe we de verschillende personen die in dit hoofdstuk worden genoemd moeten identificeren, gaan we echter niet nu, maar in een opmerking aan het slot van dit hoofdstuk in.

Ufaz (vgl. Jer.10:9): De naam betekent 'goudland'. Er worden nog drie goudgebieden in de Bijbel genoemd: het land Havila (Gen.2:11); het land Parvaïm (2Kron.3:6); het land Ofir (1Kon.9:28; 10:11; 22:49; 1Kron.29:4; 2Kron.8:18; 9:10; Job 22:24; 28:16; Ps.45:10; Jes.13:12).

De laatste twee zullen waarschijnlijk vereenzelvigd moeten worden. Beide namen hebben ook dezelfde betekenis, nl. 'vruchtbaar'. Volgens de Bijbelse Encyclopedie (1950, p.490), D. J. de Groot (p.166), G.Ch. Aalders (p.219), is het mogelijk dat Ufaz als een bijvoeglijk naamwoord bij 'goud' gelezen moet worden waarbij de zin zou zijn 'gelouterd, zuiver goud' (vgl. Ps.21:4; Hoogl.5:1,15; Klaagl.4:2).

Eveneens is mogelijk dat ook Ufaz net als Parvaïm een andere naam is voor Ofir. Verschillende oude vertalingen lezen in Jer.10:9 namelijk Ofir in plaats van Ufaz (H. Bultema, p.144; G.Ch. Aalders 218).

Turkoois: De Hebreeuwse naam is *tarsjisy*. Dit is een edelsteen, die we tegenkomen in de borstlap van de hogepriester als de steen van Zebulon (Ex.28:20; 39:13; vgl. Hoogl.5:14 en Ezech.1:16; 10:9; 28:13). Volgens sommigen is het een goudgele doorschijnende edelsteen (D. J. de Groot,

p.166; G.Ch. Aalders, p.219), volgens anderen een blauwe (D.S. Attema, p.191) of groenblauwe (J. Rouw, p.63).

De Septuaginta meent dat de chrysolithos (= 'goudsteen') is bedoeld. Deze heeft een groenachtige kleur.

In dit vers is iedere keer sprake van 'als'. Het gaat slechts om een vergelijking, want de hemelse heerlijkheid is maar gebrekkig in menselijke taal weer te geven. Dit komt nog veel sterker uit in de beschrijving van Ezech.1. Maier (361) wijst op de overeenkomst in beschrijving van de Goddelijke heerlijkheid bij Ezechiël, Daniël en Johannes, en dat ondanks de verschillen in karakter en wat de eerste twee en de laatste betreft verschil in tijd. Dit vindt zijn oorsprong daarin dat ze in hun visioen dezelfde hemelse heerlijkheden zagen en die door dezelfde Geest geïnspireerd beschreven.

10:7

Alleen ik, Daniël, zag dat gezicht, maar de mannen die bij mij waren, zagen het niet; doch een grote schrik overviel hen, zodat zij vluchtten en zich verborgen; zo bleef ik alleen over.

Daniël bevindt zich niet alleen bij de Tigris, maar heeft mannen bij zich. Er blijkt nu iets plaats te vinden dat veel overeenkomst vertoont met de verschijning van de Heer aan Saulus van Tarsus als hij zich naar Damascus begeeft. Daniël ziet alleen het gezicht betreffende deze engel; de mannen bij hem zien de man niet. Toch heeft het gebeuren een zodanige majestueuze omstraling dat ze bevreesd wegvluchten en zich verbergen.

In het geval van Saulus zien we - wanneer we de gegevens van Hand.9:7 en die van 22:9 combineren - dat de mannen wel de stem of beter het stemgeluid horen, maar niet verstaan wat er gezegd wordt, en dat ze wel het licht zien, maar niemand onderscheiden. Dit laatste loopt bijna parallel met wat hier plaatsvindt.

Deze tekst geeft met vele andere aan, dat de mens 'nergens is' als God ook maar iets van zijn majesteit laat zien. En als er geen Middelaar, Jezus Christus was, dan bleven we ook nergens. Door Hem kan de zondaar echter met God verzoend worden.

10:8, 9

Toen ik dat grote gezicht zag, bleef er in mij geen kracht meer; alle kleur week van mijn gelaat, en ik had geen kracht meer over. Toen hoorde ik het geluid zijner woorden, en toen ik het geluid zijner woorden hoorde, viel ik bezwijmd op mijn aangezicht, met mijn aangezicht ter aarde.

Het effect van het visioen op Daniël is hetzelfde als bij een eerdere gelegenheid (zie 8:18) en als later bij Johannes op Patmos toen hij de Zoon des mensen aanschouwde (Openb.1:17; vgl. ook Jes. 6:17).

Alle kleur week van zijn gelaat: (vgl. 7:28). En dan gaat het nota bene om mannen Gods, die een intensieve omgang met God kenden en die bijzonder bemind waren! Hoe geweldig is dan toch de hemelse majesteit als bij het zien van (slechts) een (enkel) hemelwezen de gelovige al totaal in verwarring raakt. Datzelfde blijkt ook uit het verslag van de verheerlijking op de berg (Matth. 17:5,6). Vgl. ook Ezech.1:28; 3:23; 43:3; 44:4.

De bezwijming van Daniël bewijst dat ook Gods kinderen in het lichaam hunner vernedering niet geschikt zijn om de volle heerlijkheid van het Goddelijk Wezen en van de heilige Engelen te verdragen. Daartoe zullen zij eerst zelf het ontzaglijke wonder der komende wezens- (? JGF) en gedaanteverandering moeten ondergaan, waarvan we lezen in Fil. 120, 21. (Monsma, p.187)

Wat zal dat geweldig zijn als we straks Christus zullen zien en Hem bewonderen in zijn heerlijkheid. Ja, we mogen weten dat we dan met Hem verheerlijkt zullen zijn (Kol.3:5; 2Thess.1:10). Hoe ontzettend zal het echter wezen voor hen die Jezus slechts kennen als een Jood die wat navolgers heeft verkregen, voor hen die Hem op aarde niet als hun Heer hebben willen belijden.

Van Petrus lezen we dat hij, als hij de macht van Christus over de schepping opmerkt, neerknielt voor de Heer met de woorden: 'Ga uit van mij, want ik ben een zondig mens, Heer' (Luk.5:8). Wie zich hier op aarde zo verootmoedigt voor de Heiland, hoeft niet bevreesd te zijn voor Hem als Hij in heerlijkheid openbaar wordt.

In dat opzicht is het veelzeggend dat we van Paulus als hij opgetrokken is in de derde hemel niet lezen dat hij bevreesd is of in de war. Dit is karakteristiek voor de hemel en de hemelse staat. Wij zijn daar rustig en vrij en dat in de tegenwoordigheid van God (J.N. Darby, Notes and Comments VI, p.187).

10:10, 11

En zie, een hand raakte mij aan en deed mij op knieën en handen sidderend oprijzen. En hij zeide tot mij: Daniël, gij zeer beminde man, let op de woorden die ik tot u spreek, en ga rechtop staan, want nu ben ik tot u gezonden. Toen hij dit tot mij sprak, stond ik bevende op.

De overeenkomst met het gebeuren op Patmos gaat nog verder. Zoals de Heer op Johannes zijn hand legt en hem bemoedigt, zo wordt hier Daniël door een hand aangeraakt. We laten nog even in het midden wiens hand dat is. Het gaat nu alleen om het feit dat hij wordt aangeraakt met de bedoeling hem rechtop te laten staan. De profeet is echter nog zo onder de indruk van het gezicht van de Man met linnen omgord, dat hij slechts sidderend overeind komt... en dat op handen en voeten!

Bij de bespreking van hst.9:23 stonden we al stil bij de bijzondere aanspraak 'Daniël, gij zeer beminde man' die we straks ook nog in vs. 19 tegenkomen.

Gij zeer beminde man: Zie opmerking bij 9:22,23.

10:12

En hij zeide tot mij: Vrees niet, Daniël, want van de eerste dag af, dat gij uw hart erop gezet hadt om inzicht te verkrijgen en om u voor uw God te verootmoedigen, zijn uw woorden gehoord, en ik ben gekomen op uw woorden.

Als Daniël bevend opgestaan is, krijgt hij een belangrijke informatie aangaande het feit dat hij drie weken lang gebeden heeft zonder direct of na korte tijd antwoord te krijgen. Het lag niet daaraan, dat God onwillig of onverschillig was om naar hem te luisteren, of dat Hij hem op een wachtlijst zette. Nee, vanaf de eerste dag dat Daniël God smeekt om inzicht en zich voor God verootmoedigt, zijn zijn woorden *gehoord*. En dat niet alleen, maar de engel is ook direct gekomen om Daniël *het antwoord te brengen*. God is de hoorder der gebeden. Dat Daniël dat antwoord niet terstond ontvangt, ligt aan een voorval in de onzichtbare wereld. En als ook wij niet direct antwoord krijgen, kan dat eveneens liggen aan zaken die zich in de hogere wereld afspelen, waar wij geen weet van hebben. En dat kan wel eens langer dan eenentwintig dagen duren. Misschien zelfs ervaren we het antwoord op ons gebed in dit leven helemaal niet, maar gehoord en verhoord is het. En als ons gebed anders verhoord wordt dan wij vroegen (zie 2Kor.12:8,9), komt dat omdat God in zijn wijsheid een betere weg voor ons heeft.

Vrees niet: Deze bemoedigende uitdrukking hebben heel wat gelovigen mogen horen. Zie Joz.1:9; Hag.2:6; Matth.14:27; 17:7; 28:10; Mark.5:36; 6:50; Joh.6:20; Hand. 18:9.

Daniël: De engel roept Daniël bij zijn naam (vgl. Jes.40:26; 43:1; Joh.10:24). Niet bij de naam Belsazar, die Nebukadnezar hem ter eer van zijn afgod heeft gegeven, maar bij zijn eigen naam, waarin de eer van God tot uitdrukking komt.

Inzicht: Het kennen van Gods gedachten is van het uiterste belang. Het toepassen van die gedachten op onze situatie eveneens.

Jak. 1:5 laat zien dat we erop mogen rekenen dat God een gebed om die wijsheid verhoort als we bidden in het geloof.

Op uw gebed . . . ben ik gekomen: Het gebed zet engelenmachten in beweging. Het gebed van de gemeente te Jeruzalem deed een engel afdalen in de gevangenis om Petrus te bevrijden (Hand.12:1-12).

10:13, 14

Maar de vorst van het koninkrijk der Perzen stond eenentwintig dagen tegenover mij; doch zie, Michaël, een der voornaamste vorsten, kwam mij te hulp, zodat ik daar, bij de koningen der Perzen, de overhand behield...

In dit vers wordt ons - zoals gezegd - een tip van de sluier opgelicht die er hangt over de onzichtbare wereld. We lezen eruit hoe groot de macht van Satan en zijn onderdanen is. Met de vorst van het koninkrijk der Perzen wordt niet op Kores gedoeld, en wel om de volgende redenen:

- (a) Er staat 'de vorst van het rijk der Perzen'; als Kores was bedoeld, waarom staat er dan niet (net als in vs.1) gewoon 'koning der Perzen' (vgl. 8:20; 11:2)? De term 'vorst' correspondeert met de betiteling van Michaël als 'een van de voornaamste vorsten'; het is dus voor de hand liggend dat er een engelenmacht mee aangeduid wordt;
- (b) Kores was een instrument in Gods hand (zie Jes.45:1-5); hij was het volk ter wille en maakte hun terugkeer mogelijk; de vorst hier is een tegenstander;
- (c) het is moeilijk voor te stellen dat we hier zoals bij Jakob aan de Jabbok met een gevecht van een mens tegen een engel te doen zouden hebben;
- (d) het zou wel heel vreemd zijn, dat een aards vorst een engel van God eenentwintig dagen zou kunnen tegenhouden.

Het gaat dus om een engelenvorst onder de gevallen engelen. En de mededeling betreft dan ook een strijd in de engelenwereld.

Deze tekst bepaalt ons erbij dat Satan en zijn engelen ondanks hun val nog macht en gezag bezitten. We weten dat ook uit Luk.4:6, want daar lezen we deze woorden uit de mond van Satan: 'Ik zal u al deze macht en hun heerlijkheid geven, want zij is mij overgegeven en ik geef ze aan wie ik wil'.

Dat dit geen pretentie van Satan is, blijkt hieruit dat Christus zijn woorden niet bestrijdt. Trouwens, als Satan gelogen zou hebben en hij deze macht niet bezat, zou er in zijn voorstel helemaal geen verzoeking gelegen hebben. Verder wordt Satan de overste van deze wereld genoemd (Joh. 12:31; 14:30; 16:11) en dat is beslist geen 'schertstitel' maar bittere realiteit. Hij heet ook de 'overste van de macht van de lucht' (Ef.2:2; vgl. ook Jes.24:21) en oefent een geweldige invloed op aarde uit. Daarnaast wordt hij nog genoemd 'de god van deze eeuw, die de zinnen van de mensen verblindt' (2Kor.4:4). Uit ons hoofdstuk valt af te leiden, dat hij engelenmachten onder zich heeft staan aan wie hij het beheer van bepaalde delen van de wereld heeft opgedragen. Onder de vorst van het koninkrijk der Perzen moeten we dus een satanische engelenvorst verstaan, die het Perzische rijk als invloedssfeer heeft. In dezelfde zin wordt in vs.20 over de vorst van Griekenland gesproken.

De voorstelling hierboven geschilderd wordt gesteund door uitspraken in het Nieuwe Testament over 'overheden en machten' in de engelenwereld (Ef.6:12; Kol.2:15; vgl. ook Ef.1:21; 3:10; Kol. 1:16; 1Petr.3:22). Inderdaad, er is meer tussen hemel en aarde dan wij ons kunnen voorstellen!

Hoe het in een aardse strijd toegaat, weten we maar al te goed. Van een strijd tussen engelenmachten kunnen we ons echter moeilijk een voorstelling maken. Maar die strijd is er wel, en dit vers onthult dat er éénentwintig dagen lang een directe krachtmeting plaatsvond tussen de Engel en de vorst van Perzië (vgl. nog eens Openb.12:7-12). Een andersoortige geestelijke strijd tussen engelenmachten wordt indirect op aarde uitgevochten, namelijk doordat ze tegenstrijdige invloed trachten uit te oefenen op de mensen (dit zien we ook in Ef.6:12). Deze dubbele werkzaamheid zal ook hier in het geding zijn. De satanische engelenvorst van Perzië wendt zijn invloed aan op de regeerders van het Perzische rijk om de belangen van God en zijn volk te schaden; daarnaast strijdt hij met de bode van God om te verhinderen dat deze zijn profetische boodschap naar Daniël zou overbrengen.

In de hier genoemde strijd krijgt de engel die met Daniël spreekt, steun van Michaël, een der voornaamste vorsten. Diens naam betekent 'Wie is als God'. Zijn naam komen we in vs.21 en in 12:1 ook tegen. Uit dit laatste vers blijkt dat deze engelenvorst *speciaal de belangen van het volk Israël behartigt*. Deze aanduiding is o.a. ook van belang in verband met de vermelding van Michaël in Openb.12:7-12. We zien hem daar aan het hoofd van de hemelse heirlegers strijden met Satan en zijn engelen. Deze laatsten worden uit de hemelse sferen op aarde geworpen.

De vermelding van Michaël in dat geval geeft - gezien in het licht van Dan.12:1 - aan, dat het belang van het volk Israël op het spel staat. Dat laat zich ook afleiden uit het feit dat dit hoofdstuk handelt over een vrouw bekleed met de zon en de maan onder haar voeten, die kennelijk het volk

Israël voorstelt. In Judas:9 lezen we van een strijd tussen Michaël en de duivel over het lichaam van Mozes. Misschien heeft Satan het lichaam van Mozes niet ergens begraven willen zien in een onbekend oord, maar het willen gebruiken om Israël tot persoonsverheerlijking en afgoderij te brengen. We hebben een voorbeeld van iets dergelijks in de koperen slang, die door Israël vereerd werd. Gelukkig heeft Hizkia de geestelijke kracht opgebracht om ongeacht de 'historische waarde' aan deze afgoderij een eind te maken door de slang te vernietigen (vgl. Num.21:9 en 2Kon.18:4). Ten overvloede zij vermeld dat verschillende uitleggers de aartsengel in 1Thess.4:16 met Michaël identificeren, en dat met het oog op de opwekking van de oudtestamentische heiligen (Moss, p.39). Ook is wel geopperd, dat de vorst van het heir des Heren, genoemd in Joz.5:14, dezelfde is als Michaël, omdat daar de titel vorst aan de engel gegeven wordt, net als hier aan Michaël; anderen denken bij die tekst aan *de* engel des Heren, de oudtestamentische personificatie van Christus.

De hierboven genoemde tekst in Judas bewijst nog eens te meer hoe machtig Satan is. Ondanks zijn val heeft hij toch nog macht en behoort hij tot de 'heerlijkheden'. Zo groot is hij nog dat Michaël geen oordeel van lastering tegen hem durft uit te brengen! Anderzijds moet dit ons niet neerdrukken of de moed doen verliezen, want Christus is machtiger dan Satan. Met een variatie op het woord van Elisa in Dothan kunnen we zeggen: 'Hij die met ons is, is meerder dan hij die tegen ons is'. Hij heeft de boze door zijn dood en opstanding overwonnen, en allen die van Christus zijn, staan aan de kant van de overwinnaar. We zullen Satan niet onderschatten, maar evenmin zullen we ons door het besef van zijn macht laten overweldigen. Enerzijds zegt de Schrift: 'Weest nuchter, waakt, uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een brullende leeuw, op zoek wie hij zou kunnen verslinden' (1Petr.5:8). Maar anderzijds krijgen we deze bemoediging: 'Onderwerpt u dan aan God. Weerstaat echter de duivel en hij zal van u vluchten' (Jak.4:7).

In de hier vermelde strijd moet de vorst van Perzië tenslotte wijken, zodat de Engel naar Daniël toe kan komen met zijn boodschap. Misschien ook mogen we met Van Leeuwen (p.245) en Veldkamp (p.166) zeggen, dat daarmee voor dat ogenblik de raadslag van de geestelijke vorst van Perzië die achter het vijandelijk optreden van de Samaritaanse landsbevolking in Palestina zit, verijdeld is.

Blik in de engelenwereld: Andere gedeelten die ons iets onthullen over de engelenwereld zijn o.a. Job 1:6; 2:1; 2Kron.18:18-22; Zach.3:1-5. En ze laten ons zien dat zowel de goede als de boze engelen in de hemelse sfeer op zekere wijze toegang tot God hebben. Maar ook, dat Satan en zijn trawanten uiteindelijk niet meer kunnen doen dan wat God toestaat.

Vorst der Perzen: Het conflict op aarde wordt bepaald door de strijd in de hemelse sferen. Hoewel Kores de Joden verlof gegeven heeft terug te keren, is er toch strijd van de onderdanen van het Perzische rijk tegen de teruggekeerde Joden. Zodanig zelfs dat de herbouw van de tempel - waartoe God door middel van Kores bevel gegeven had - wordt gestaakt (Ezra 4:1-5).

We kunnen ons voorstellen dat in de Nazi-tijd in Duitsland 'de vorst van het rijk der Germanen' alles in het werk gesteld heeft en Hitler als zijn instrument gebruikt heeft om de heidense, antisemitische en Godvijandige ideologie van het Nazidom ingang te doen vinden in Europa.

Michaël: Volgens de leer van de Jehovah's Getuigen (zo ook de adventist Uriah Smith, p.193,196) zou Michaël gelijk zijn aan Jezus Christus. Deze zou dus een geschapen engel zijn. Dat tast de Godheid van Christus aan en ook zijn uniekheid, want Michaël is dan wel 'één van de voornaamste vorsten', of zelfs: de voornaamste - maar hij blijft toch één onder meerderen.

Ook zijn er uitleggers die Michaël vereenzelvigen met de Heilige Geest. Men acht hem een ongeschapen wezen. Zijn naam verbindt men met het feit, dat de Heilige Geest het beeld Gods in onze harten bewerkt. Verder beroept men zich op Jes.59:19 waar de Heilige Geest als beschermer van Israël voorkomt. Deze gronden zijn echter te zwak om serieus genomen te worden (zie H. Bultema, p.154).

Koningen der Perzen: Sommigen denken bij deze uitdrukking aan de aardse vorsten van het Perzische rijk. Door het breken van de invloed van de satanische engelenvorst van Perzië verkreeg de engel die met Daniël sprak het overwicht over Kores en al zijn opvolgers of over Kores en al zijn mederegeerders. De uitspraak lijkt echter terug te slaan op het begin van vs. 13. Met 'de koningen der Perzen' is dan niet alleen de genoemde vorst bedoeld maar ook zijn satanische onderregeerders die

Perzië willen beïnvloeden. De enige moeilijkheid is, dat hier dan wel van koningen sprake is voor die engelenmachten en niet van vorsten.

De overhand behield: De Statenvertaling heeft hier het woord ‘achtergelaten’ wat echter geen goede zin geeft, want hoe kon de engel dan bij Daniël komen? Veeleer is aan te nemen, dat de hulp van Michaël de engel in staat stelde zijn missie te volvoeren.

10:14

...en ik ben gekomen om u te verstaan te geven wat uw volk in het laatst der dagen overkomen zal; want wederom is het een gezicht aangaande de toekomst.

Dit vers geeft aan, dat Daniël gebeden heeft om inzicht in de toekomst van zijn volk. Het woord van de engel is immers een verhoring van zijn gebed. Het gezicht dat Daniël ontvangt, heeft - zo lezen we - betrekking op de eindtijd. De bekende uitdrukking ‘in het laatst der dagen’ geeft dat aan (vgl. 2:28; 12:13). Dat wil niet zeggen dat er alleen over de eindtijd van Israël wordt geprofeteerd, maar dat de profetie uitgaande van de directe toekomst overspringt naar de eindtijd. We hebben dat bij de droom van Nebukadnezar ook gezien. Het Babylonische, Medisch-Perzische en Grieks-Macedonische rijk worden met een enkele pennestreek getekend, om dan de volle aandacht te vestigen op het Romeinse rijk. En dat niet zozeer op de geschiedenis van dat rijk in de tijd die achter ons ligt, maar op het optreden van dat rijk in de toekomst.

Net als in hst.9:24 wordt aangegeven dat het gaat om wat het volk Israël overkomen zal. Als alle schriftuitleggers dat toch eens serieus genomen hadden en beseft hadden dat hst.10 de inleiding is tot hst. 11, dan had men in dat hoofdstuk niet de paus ingevoerd, of Napoleon, of er de lotgevallen van de Kerk in gelezen. Wat dat laatste betreft is het volgende woord van Kelly belangrijk:

Ik ontken niet dat de Kerk een veel hogere zaak is dan de Joden, en dat de relatie van Christus tot de Kerk inniger en dieper is dan zijn betrekkingen tot de Joden. Maar men verliest Christus en de Kerk niet door te geloven in zijn verbinding met Israël. Nee, als men daar niet in gelooft, verwacht men ze met de eigen relaties tot Christus; en verliest men beiden wat betreft werkelijke kennis en volle blijdschap. En dit door gebrek aan zicht op de Schrift in zijn totaliteit. De grote fout is, dat we dat wat op ons zelf, op onze tijd en op de Kerk betrekking heeft inlezen in de profetie. Dat geeft alleen maar verwarring.

In het laatst der dagen: Zie deel I p.145.

Wederom: Dit woord slaat terug op het gezicht dat in hst.9 vermeld staat.

10:15, 16, 17

Toen hij op deze wijze met mij sprak, boog ik mijn gelaat ter aarde en was verstomd. Maar zie, iets als een menselijke gedaante raakte mijn lippen aan; toen opende ik mijn mond en begon te spreken, en ik zeide tot hem die vóór mij stond: Mijn heer, vanwege het gezicht hebben mij weeën overvallen, en ik heb geen kracht meer over. Hoe kan ik, de knecht mijns heren, spreken met u, mijn heer? Ik heb immers geen kracht meer en alle adem is mij benomen.

Het effect op Daniël van wat hij ziet en hoort is zó, dat hij geen woord weet uit te brengen. Maar net als bij Jesaja, toen deze de heerlijkheid van God zag in de tempel (Jes.6:7) en net als bij Jeremia (Jer.1:9) worden zijn lippen aangeraakt, waardoor hij in staat gesteld wordt om te spreken. Bij Jesaja gaat het om wegnemen van zijn onwaardigheid, bij Jeremia om wegnemen van onbekwaamheid. Hier kan het op beide slaan, want Daniël verootmoedigde zich (dat heeft te maken met de zonde van hem en zijn volk, vgl. hst.9) en hij was zo verschrikt dat hij onmachtig was te spreken. Zou hij even later daarom voor een tweede keer aangeraakt zijn? Dit aanraken is in ieder geval niet slechts een puur uiterlijke zaak, maar een handeling waar geestelijke kracht vanuit gaat. Na de eerste aanraking getuigt Daniël van zijn onmacht vanwege het gezicht (vgl. 8:27); en hij drukt zijn onwaardigheid uit om met een zo verheven persoon te spreken als degene die voor hem staat .

Wat het tweede punt betreft worden we in de Schrift gewaarschuwd voor een onderschatten van de hemelse wezens, de ‘heerlijkheden’. Dit geldt zoals uit de brief van Judas:8-10 blijkt zelfs de gevallen engelen. Anderzijds worden we ook gewaarschuwd voor verering van engelen (Kol.2:18; Openb.19:10; 22:8), want die verering komt God alleen toe.

Weeën: Gebruikt is het woord voor barensweeën (vgl. 1Sam.4:19). Dit geeft wel aan hoe diep de doorwerking is van alles wat Daniël ziet en hoort.

10:18, 19

Toen raakte hij, die er uitzag als een mens, mij wederom aan en gaf mij kracht en hij zeide: Vrees niet, gij zeer beminde man, vrede zij u, wees sterk, ja, wees sterk! En terwijl hij met mij sprak, werd ik gesterkt en ik zeide: Mijn heer spreke, want gij hebt mij krachtgegeven.

Opnieuw wordt Daniël aangeraakt (dit is de derde maal in dit visioen, zie vs.10,16) en ontvangt hij kracht. Hier vervult zich het woord van Jes.40:29: 'Hij geeft de moede kracht en de machteloze vermeerderd Hij sterkte'. Ook wordt de profeet nog eens moed ingesproken: 'vrees niet!'. Eveneens wordt de aanspraak 'beminde man' herhaald (zie vs.11). Ook dat zal Daniël gesterkt hebben. Daarbij is gevoegd een vredewens en de opwekking om sterk te zijn. En dat laatste wordt dan nog eens herhaald. Wat een zorg van God voor zijn dienstknecht op aarde! Die zorg is ook nodig want als er geen rust en vrede in het gemoed is, als de vrees niet is uitgebannen, zijn we niet in staat Gods gedachten in ons op te nemen en zeker niet de gedachten van het profetisch woord.

Uit deze verzen blijkt dat het visioen dat Daniël nu verder te zien krijgt, veel van hem zal vragen. En dat zal het doen omdat Daniël maar niet eenvoudig kennis neemt van wat er zal gebeuren, maar zich *inleeft* in wat zijn volk zal overkomen. Hij wordt er echter door God op voorbereid. En als hij zich gesterkt voelt door de engel (vgl. Luk.22:43) verzoekt hij deze dan ook te gaan spreken. Hij is er klaar voor.

Dit gedeelte laat opnieuw zien (Ps.103:20) dat de engelen krachtige helden zijn, die Gods woord volvoeren. Eveneens dat God de engelen tot winden en zijn dienaars tot een vuurvlam maakt (Hebr.1:7; Ps.104:4). Engelen zijn dienende geesten ten dienste van hen die het heil beërven (Hebr.1:14).

Vrede zij u: Deze vredegroet komen we in het Nieuwe Testament veelvuldig tegen. We onderscheiden de *vrede met God* die *eens voor altijd* ons deel is op grond van de rechtvaardiging door het geloof (Rom.5:1) omdat God het probleem van de *zonde* voor ons heeft opgelost. En de *vrede van God* die ons deel is als we *altijd weer opnieuw* de *zorgen* bij de Heer brengen en over de omstandigheden heen op Hem zien en op Hem vertrouwen. Deze laatste vrede, die te maken heeft met onze gemoedstoestand, wordt ons in de aanhef van vele Brieven toegewenst. Daarnaast spreekt de Bijbel nog over *vrede op aarde* (Luk.2:14). Die zal eerst ten volle gevestigd worden als de schijnvrede van de antichrist (1Thess.5:3) aan de kaak gesteld is en Christus zijn vrede rijk vestigt (Jes.9:5,6).

Wees sterk: Sterkte en moed zijn niet alleen nodig om een zware aardse strijd te voeren zoals Jozua moest doen (zie Joz.1:6,7,9,18), maar ook om op geestelijk gebied de dingen die God meedeelt te verwerken en er rekening mee te houden. Dat leert ons dit gedeelte! En altijd geldt daarbij het woord van Paulus: 'wanneer ik zwak ben, dan ben ik sterk' (2Kor.12:10; vgl. Fil.4:11-13).

10:20, 21

Toen zeide hij: Weet gij, waarom ik tot u gekomen ben? Terstond moet ik terugkeren om met de vorst der Perzen te strijden, en zodra ik uitgegaan ben, zie, dan zal de vorst van Griekenland komen; nochtans zal ik u mededelen wat geschreven staat in het boek der waarheid. En niet één staat mij vastberaden tegen hen terzijde, behalve uw vorst Michaël.

De engel wil nu het doel van zijn komen nader meedelen (zie vs. 14), maar spreekt eerst over het feit dat hij terstond moet terugkeren om opnieuw met de vorst van de Perzen te strijden. Die strijd is met de eerste overwinning dus nog niet beslist. En dan staat er een tweede vorst klaar, namelijk die van Griekenland, om de strijd aan te binden. Het is van belang op te merken dat Israël eerst door de Meden en Perzen op Babylon is veroverd en daarna in het machtsgebied van de Grieken zou komen te liggen. De engel die met Daniël spreekt, moet met beide satanische vorsten strijd voeren om de belangen van Israël te verdedigen. De geestelijke vorst van Griekenland mobiliseert nu al zijn machten, terwijl het Medisch-Perzische rijk nog in volle bloei is. Regeren is vooruitzien, zegt men. Wel, de satanische machten kennen dat. Van laksheid zijn ze niet te beschuldigen. Ze lopen niet achter de feiten aan!

Anderen menen dat de strijd met de vorst der Perzen, die hier genoemd wordt de hele periode van het Perzische rijk voortduurt.

Hoewel de Engel - door de vertraging - niet veel tijd heeft, zal hij toch Daniël meedelen wat in het boek der waarheid geschreven staat. Dit boek is een van de boeken van Gods boekhouding (vgl. Dan.7:10; Openb.20:12) en bevat Gods gedachten aangaande de toekomst. Die toekomst ligt dus vast en is onaantastbaar voor de satanische machten, ondanks al hun pogen Gods plannen te verijdelen. Voordat de engel zijn boodschap uitspreekt, komt hij nog eens terug op de strijd die hij te voeren heeft. Als bijzonderheid vermeldt hij dat hem slechts één engelenvorst vastberaden terzijde staat, nl. Michaël.

Dit laatste is een uitspraak die de veronderstelling zou kunnen oproepen dat de engelen bij hun werk een zekere mate van eigen verantwoordelijkheid hebben waaraan ze meer of minder beantwoorden. Het woord 'vastberaden' - indien juist vertaald - wijst in die richting. De Statenvertaling heeft 'niet één, die zich met Mij versterkt tegen dezen, dan uw vorst Michaël', wat op de constatering van een feit kan wijzen zonder de oorzaak van laksheid te suggereren.

Het feit dat alleen Michaël hem helpt, kan echter ook hierin gelegen zijn, dat alleen Michaël beschikbaar was en de andere engelenmachten ergens anders ingezet waren in de geestelijke strijd of dienst. Of moeten we het zo zien, dat de hulp van Michaël voldoende is? Dat laatste zou uit vs.13 afgeleid kunnen worden.

11:1

Ik echter, ik stond in het eerste jaar van Darius de Meder hem tot een helper en toevlucht.

Als bijzonderheid vermeldt de engel die met Daniël spreekt, dat hij destijds Michaël terzijde gestaan heeft in de tijd toen het Medisch-Perzische rijk zich van Babylon meester maakte en daarmee ook zeggenschap over de Joden kreeg. Een paar jaar geleden waren er dus ook geestelijke machten actief om te pogen het lot van het joodse volk ten kwade te beïnvloeden. Waarschijnlijk om de terugkeer van de Joden te verhinderen. Michaël bond op dat moment de strijd aan (met de engelenvorst van Perzië?) terwijl de hier genoemde engel hem te hulp kwam. In het derde jaar van Kores ging het precies andersom: toen kwam Michaël deze engel te hulp.

De uitdrukking 'hem tot een toevlucht' kan inhouden dat de Engel machtiger is dan Michaël, wat te begrijpen zou zijn als we hier de Engel des Heren voor ons hebben.

Met 'hem tot een helper' is niet bedoeld dat de engel de aardse vorst Darius te hulp kwam zoals Hamilton Smith (p.74) meent. Met 'hem' wordt de aartsengel Michaël bedoeld, die in vs.21 genoemd is. De naam van koning Darius wordt hier alleen vermeld in verband met de tijdsbepaling.

Darius de Meder: De vermelding in dit verband onderstreept nog eens dat Darius maar niet een onbetekenende vazal geweest is, maar een vorst over Babylon. Zelfs een activiteit in de geestelijke sfeer wordt naar zijn regeringsjaar gedateerd.

Over wie gaat het?

Dit hoofdstuk plaatst ons voor het moeilijke probleem te bepalen met welke personen we hier te doen hebben. We lezen over:

- (1) een man met linnen bekleed (vs.4,5),
- (2) een hand van iemand die de profeet aanraakt (vs.10),
- (3) een bode die met Daniël spreekt en hem informatie geeft (vs.11-15),
- (4) een menselijke gedaante, die de lippen van Daniël aanraakt (vs.16a),
- (5) iemand die vóór Daniël staat (vs.16b,17),
- (6) iemand als een mens, die de profeet aanraakt (vs.18),
- (7) iemand die de profeet bemoedigt en nadere informatie geeft (vs.19).

Meningen en mogelijkheden:

- a. het gaat in al deze gevallen om een en dezelfde persoon, te weten een geschapen engel (bijv. Gabriël);

- b. het gaat om een geschapen engel, maar vs. 16a en 18a duiden op één hetzij twee andere engelen;
- c. het gaat in al deze gevallen om één en dezelfde persoon, te weten de ongeschapen Engel des Heren, de Zoon van God in engelengestalte;
- d. het gaat om de Zoon van God, behalve dat 16a en 18a op één hetzij twee andere engelen duiden,
- e. de man in linnen is de Engel des Heren, de andere is een geschapen engel;
- f. als e. behalve dat vs. 16a en 18a op één of twee andere engelen duiden.

We lopen deze meningen in dezelfde volgorde als boven gegeven, na.

a. Gabriëls verschijning bij een eerdere gelegenheid deed Daniël ook zo schrikken dat hij zich ter aarde wierp (8:16). Hij wordt gekenschetst als een man (8:15; 9:21: zie 10:5). Hij geeft Daniël onderricht (9:22, zie 10:11). Hij noemt Daniël een zeer beminde man (9:23, zie 10:11,19).

Maar waar staat dat Gabriël een dergelijke heerlijkheid heeft als de man hier? En waarom is hij niet bij zijn naam genoemd zoals in 8:16 en 9:21? (dit contra De Bondt, p.49,50; Kroeker p.223).

b. Er is reden om in de persoon van vs. 16a een andere engel te zien. We vinden vaak dat meerdere engelen samen zijn in een bepaalde zending (zie Gen.18; Ezech.9; Zach.1,2,3) en dat zij als mensen en dan wel als mannen worden beschreven. Uit hst.12:5 blijkt dat er ook hier meerdere engelen in het geding zijn (vgl. ook Dan.8:12-18). En in vs. 16 lijkt de engel die informatie geeft en die vóór Daniël staat te worden onderscheiden van de persoon die de profeet heeft aangeraakt. Hierbij is het meest aannemelijk dat het in vs. 18 om dezelfde persoon gaat als in vs. 16a.

Maar in vs.18 wordt de engel die Daniël aanraakt vereenzelvigd met de engel die met de profeet spreekt en hem informatie verschaft. Of moeten we bij 'hij zeide' ineens aan een andere persoon denken, die van de eerste engel onderscheiden wordt? Dat is. taalkundig moeilijk te verdedigen.

c. Er is veel reden om in de man met linnen bekleed de Engel des Heren te zien. De overeenkomst met Openb.1:13-15 is frappant en dit wordt gesteund door de overeenkomst tussen Dan.12:6,7 en Openb.10:1-3,5-7.

'Maar', zeggen G.H. Lang (p.143), G. Maier (p.361) en velen met hen, 'deze engel wordt gezonden en hij heeft de hulp van Michaël nodig; dat kan nooit van Jezus Christus gezegd worden'.

d. Hier valt hetzelfde van te zeggen als van punt b.

e. Er zijn redenen voor aan te voeren dat in vs. 10vv. op een andere persoon gedoeld wordt dan op de man in linnen gekleed. H. Bultema (p.150) somt de volgende argumenten op: (1) er staat in vs. 10 niet 'zijn hand', maar 'een hand'; (2) de woorden 'en zie' kunnen zeer wel op een nieuw gegeven en een andere persoon duiden; (3) er wordt vermeld 'nu ben ik tot u gezonden' wat zou inhouden dat de man in linnen gekleed - als hij bedoeld was - eerst weer weggegaan moet zijn; hij was immers al bij Daniël; (4) de man in linnen stelt ongetwijfeld Christus voor en van Hem kan niet gezegd worden dat Hij hulp van Michaël zou behoeven; (5) evenmin kan van Christus gezegd worden dat Hij gezonden is.

Hier valt echter tegen in te brengen:

(1) Daniël lag bezwijmd op de grond en kon niet zien wiens hand hem aanraakte. Daarom spreekt hij over 'een hand', in het midden latend wiens hand het is. Zonder verdere persoonsaanduiding schrijft hij daarop: 'En hij zei tot mij'. Die hand zei natuurlijk niets, maar wel de persoon van wie die hand was. En daar Daniël niet aangeeft dat dit een andere persoon is dan die van vs.5, lijkt het voor de hand liggen, dat het om dezelfde persoon gaat die hij eerder beschreven heeft, te weten de man met linnen bekleed.

(2) Met 'en zie' wordt een nieuw gegeven ingeluid, namelijk het leggen van de hand op Daniël, maar dat beduidt nog niet dat het ook gaat om een andere persoon die dit doet.

(3) De woorden 'nu ben ik gekomen' kunnen zeer wel als een nadere verklaring uit de mond van de man in linnen gekomen zijn. Het 'nu' slaat terug op het feit dat de bode gekomen is nadat Daniël éérentwintig dagen gevestigd heeft.

(4) Als we bedenken dat Jakob de Engel des Heren op bepaalde wijze overmocht (Gen.32:22,32), dan is dit argument niet zo veelzeggend.

(5) Als Christus in de gedaante van een engel verschijnt, behoeft het gezonden zijn geen probleem op te leveren. Hij stelt zich beschikbaar en de Vader zendt hem (vgl. ook Richt. 13:8). Daar komt bij dat de uitspraak 'let op de woorden die ik tot u spreek' van vs.11 lijkt terug te grijpen op de uitdrukking 'toen hoorde ik het geluid zijner woorden' van vs.9.

f. Hiervan geldt hetzelfde als bij b. opgemerkt.

Hoe is het nu?

Het is een bekend verschijnsel dat als er verschillende meningen te berde gebracht worden, die niet uit de lucht zijn gegrepen, maar alle met argumenten zijn onderbouwd, de toehoorders of de lezers ongeduldig en/of enigszins in de war klemmend de vraag stellen:

'En wat is nu juist?' Het is dan goed te bedenken dat er wel eens uitlegkundige problemen zijn waar eenvoudig niet het laatste woord over gezegd is en niet te zeggen valt. Het zou gemakkelijk zijn om bij wijze van spreken met de vuist op tafel te zeggen: 'Zo en zo is het!' - maar zo werkt dat niet. Met aarzeling en in de overtuiging dat daarmee inderdaad het laatste woord over deze kwestie niet gezegd is, formuleer ik dan ook hier mijn eigen mening:

(1) De argumenten om de man in linnen met de engel des Heren te vereenzelvigen zijn zo sterk dat ik de mening van Kelly, Darby, Bultema en velen met hen in dit opzicht juist acht.

(2) Hoewel ik eerst op grond van het verband tussen vs.9 en vs. 10,11 een andere mening toegedaan was, houd ik nu toch rekening met de mogelijkheid dat we de 'informatie-engel' moeten onderscheiden van de man met linnen bekleed. Dat niet zozeer omdat van de eerste gezegd wordt dat hij gezonden wordt en blijkt dat hij hulp van Michaël nodig heeft, maar omdat in Dan. 12:5-7 de man met linnen bekleed kennelijk van de 'informatie-engel' wordt onderscheiden.

(3) Vs. 18 slaat ongetwijfeld terug op vs. 16a, zodat er m.i. slechts van één 'aanraakengel' sprake is. Het argument dat deze in vs. 16 kennelijk onderscheiden wordt van de 'informatie-engel', acht ik zwaarder wegend dan dat het in vs. 18 lijkt alsof hij de persoon is die informatie verstrekt. In vs.16b richt Daniël zich tot de engel die met hem sprak en het is goed te verdedigen dat deze in vs. 19 weer als spreker optreedt en reageert op wat Daniël gezegd heeft.

Waar de Schrift hier niet de verschillende personen exact onderscheidt of nauwkeurig laat zien dat het om één persoon zou gaan kunnen we gevoeglijk de conclusie trekken dat een al of niet juist onderscheid voor het begrijpen van de boodschap zelf niet belangrijk is. De belangrijkste vraag is in dit geval niet: wie is wie, want het gaat - hoe ook onderscheiden of niet onderscheiden - om boden) van God. De belangrijkste vraag is wat dit hoofdstuk ons leert over God en zijn omgang met Daniël. De praktische lessen die we daaruit opgemerkt hebben zijn eenvoudig op te nemen en daarover hoeft geen meningsverschil te bestaan.

Einde hoofdstuk 10.

Lees verder over het boek Daniël : <http://www.verhoevenmarc.be/daniel.htm>

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm